

kollektiv, men det er uundgåeligt at fremhæve Birgitte Bøggild Johannsens indsats. Ved en blanding af knofedt og kunst har hun formået at genskabe nok et af de prægtigste kirkerum, der har eksisteret i Danmark. Det fastslås lidt overraskende, at dronning Christine ikke blot indrettede, men også ombyggede kirken og fornyede inventaret. Klosterkirken blev skammeligt nedrevet i 1817, men er altså nu genopstået i det mindste i litterær glans.

Enkelte fysiske levn af kirken og dronning Christines værk overlevede udslettelsen. Nationalmuseet gemmer fem kapitæler og fem våbenskjolde, Claus Bergs berømte højaltertavle, prins Frants' epitafium og kongeparrets gravsten havnede i St. Knud og krucifikset i den nuværende klosterkirke. Efter kirkeværkets sædvane er inventaret fra den nedrevne kirke behandlet under sin nye placering, som naturligt er. Det mærkes som en stor fordel, at Gråbrødre klosterkirke beskrives af det samme rutinerede »sjak« af kunsthistorikere og middelalderarkæologer, der behandlede St. Knuds kirke, for klostrets opførelse i 1300-tallets første årtier minder så stærkt om den netop fuldførte domkirke, at det antagelig også har været det samme sjak af håndværkere, der byggede klostret. Ironisk nok midt under holstenervældet, der måske ikke har været så kaotisk, som man troede.

Den eneste anke, det efter flittig granskning er lykkedes anmelderen at opdrive, er den, at Kirkeværket ikke rigtig er holstenerne huld. Den adelige slægt hedder Pogwisch, ikke -wich (s. 1770 og note 22), og at udstyre den unge duellant Gert Rantzau med hele to angelsaksiske genitiv-s'er (s. 1831) virker lidt malplaceret. At en ellers notorisk krakiler må ty til småtterier af denne art er temmelig uhørt og vidner om værkets udsøgte kvalitet. Også æstetisk er det en nydelse, og anmelderen fryder sig over, at værket ikke er bukket under for det nykonservative stormløb mod de små bogstaver, som Hartvig Frisch indførte, men som nu er på retur.

Litteraturen om især Gråbrødre klosterkirke er særdeles omfattende. De mange opfattelser, der gennem tiderne er luftet om stolegavles proveniens og relikviegemmers placering, bliver blidt, men bestemt sat på plads i de talrige noter. Ingen tvivl om, at vi her har fået den autoritative fremstilling af et enestående, senmiddelalderligt monument, der takket være det fyldige engelske resumé nok skal vække opsigt også udenfor Danmarks grænser. Desværre forlyder det, at Kirkeværket grundet fynsk vrangvilje har opgivet at udføre de planlagte bind om det øvrige Fyn. Man beder til, at amtsborgmester og andre samfundsspidsere på den rige ø (Danmarks smørhul!) falder pladask for Nationalmuseets drevne sjak, når de ser, hvad det formår.

Udgivelsen markerer smukt kirkens 700 års jubilæum og fuldendelsen af en større istandsættelse. En koncentreret, mere populær fremstilling, som dog er spækket med oplysninger og givtige litteraturhenvisninger, blev udgivet af menighedsrådet i samme festlige anledning. Også den anbefales varmt.

Mikael Venge

CHRISTIAN HAU: Bjælken, sparren og den halve bjørn. Fra saltindustri til lavadel. Senmiddelalderlige studier omkring lavadelsslægten Vinter på Mors, 1999. Eget forlag, Jelstrupvej 159, 9480 Løkken. 182 sider, ill.

Heraldikken er udgangspunktet for Christian Haus ganske indtagende studie over nordvestjysk lavadel i 14-1500-tallet. Punkt for punkt vendes og drejes stam-

træer, godstvister, bruderov og testamenter under forsøget på at fastslå slægtskab gennem segl og våben. Farvandet er hajfyldt, men Christian Hau argumenterer uforknýt for sine til tider yderst dristige hypoteser. I kulissen lurer konstant det godsrige Dueholm kloster, og man spørger sig, hvorfor Hau i grunden ikke har anvendt sine detektiviske evner til simpelthen at skrive den monografi om klostrets historie, der øjensynligt savnes. Blot ønsker man, at han næste gang vil tage sig tid til en kritisk gennemlæsning af manuskriptet. Det virker nærmest stødende overfor læseren, når han minder om, at antibiotika endnu ikke var opfundet i middelalderen. Det er heller ikke god tone at nævne Maje-stæstens fond sidst af de fire fonde, der har støttet udgivelsen. Hau tænker måske på, at de kongelige ifølge Emma Gad altid ankommer sidst, men når det drejer sig om en hakkeorden, skal de altså stå først. Forhåbentlig bærer dronningen ikke nag, for hendes bidrag er gået til et med alle forbehold fortrinligt skrift.

Mikael Venge

JÜRGEN BEYER & JOHANNES JENSEN (hrsg.): Sankt Petri Kopenhagen 1575-2000. 425 Jahre Geschichte deutsch-dänischer Begegnung in Biographien mit einem Beitrag von Hans Munk Hansen zur Restaurierung, København, C.A.Reitzel, 2000, 192 sider.

Der var to grunde til at fejre Sankt Petri i København i året 2000: Menigheden kunne holde 425-års jubilæum som tysksproget, københavnsk samfund, og en gennemgribende restaurering af kirken og gravkapellerne var blevet afsluttet i 1999. Ved 350-årsjubilæet i 1925 var kirkens historie blevet udarbejdet af dr. Louis Bobé, 50 år senere havde man koncentreret sig om skolens historie; denne gang valgte man at stille menighedens medlemmer i centrum i form af biografier af særlig interessante personligheder: At Peder Schumacher/Griffenfeld og Heinrich Ernst Graf Schimmelmänn hører til disse, er en selvfølge; for mentalitetshistorien er Sophie Charlotte Weigbers (1670-1683) korte liv og især beretningen om hendes sygdom og død af stor interesse. Ejendommeligt nok er historikeren Henrik Hielmstjerne medtaget; måske først og fremmest af sociale grunde regnede han sig til den tyske menighed, selv om han af afstamning var rent dansk; også hans svigersøn grev Rosencrone hørte til Skt. Petri menighed uden at stamme fra Tyskland. De to tilfælde placerer således Skt. Petri socialt.

Et meget heldigt valg er Martin Lehmann og hans berømtre søn, politiker Orla Lehmann. Martin L. var Holstener og hele hans kultur var tyskpræget, selv om hans virke gennem et halvt århundrede lå i Danmark, og han giftede sig ind i en rent dansk familie. Allerede 1816 så Martin Lehmann farerne i sprogsituationen i Slesvig; efter hans mening kunne man ikke gå ud fra, at der hvor befolkningen talte dansk, men hvor kirkesproget var tysk, kunne man uden videre gøre dansk til kirkens sprog (p. 120). Dr. Jensens kommentar om Lehmanns fremsynethed viser forfatterens fortrolighed med disse interkulturelle problemer (Dr. Jensen voxede op i Sydslesvig, men har i over tyve år arbejdet ved Skt. Petri skole, senest som leder). Martin L. var dybt foruroliget over Orla L.s »Verdänung«, idet han selv anså den tosprogede helstat for den mest tilfredsstillende løsning.

Det sidste og længste biografiske kapitel (pp. 133-157) fremstiller forretningsmanden Peter de Vos' (død 1936) og pastor siden 1934 Werner Görnandts bestræbelser på at holde skolen neutral også efter Hitlers magtovertagelse i